

POSTANOWIENIE

Dnia 10 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania S.Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Łodzi
o rentę socjalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 maja 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 28 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 1258/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi, po rozpoznaniu wniosku z dnia 17 marca 2015 r., odmówił S.Z. prawa do renty socjalnej, wskazując na orzeczenie Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 20 kwietnia 2015 r., którym ustalono, że wnioskodawczyni nie jest całkowicie niezdolna do pracy.

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie ubezpieczonej od powyższej decyzji organu rentowego.

Na skutek apelacji S.Z. Sąd Apelacyjny w Łodzi, wyrokiem z dnia 24 lutego 2021 r., uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością poczynając od dnia 25 sierpnia 2020 r. i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w postępowaniu apelacyjnym. Sąd

Apelacyjny wskazał, że w dacie wydania postanowienia z dnia 25 sierpnia 2020 r., oddalającego wnioski dowodowe skarżącej, Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym, na którym zapadł wyrok niekorzystny dla odwołującej, pozbawiając ją tym samym możliwości obrony jej praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Sąd odwoławczy wskazał, że odstępstwo od zasady jawności nie może prowadzić do ograniczeń praw strony, iż jej wnioski są rozpoznane w chwili wyrokowania z pozbawieniem prawa wniesienia zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c., bez zawiadomienia o takiej decyzji przed wydaniem niekorzystnego wyroku na posiedzeniu niejawnym.

Wyrokiem z dnia 27 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Łodzi ponownie oddalił odwołanie ubezpieczonej. Zdaniem Sądu Okręgowego wszelkie wątpliwości co do stanu zdrowia ubezpieczonej zostały wyjaśnione w sposób nie budzący wątpliwości interpretacyjnych. Należy bowiem rozróżnić ograniczenia, które mogą stanowić utrudnienie w wykonywaniu pracy od całkowitej niezdolność do świadczenia pracy. Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż wszyscy powołani w sprawie biegli sądowi zgodnie stwierdzili, iż wnioskodawczyni nie jest całkowicie niezdolna do pracy. Wnioskodawczyni nie wskazała na uchybienia biegłych przy wydawaniu opinii i formułowaniu wniosków, które mogłyby je podważać. Kontestowała jedynie ich treść, wdając się w polemikę z prawidłowymi wnioskami wyciągniętymi i należycie uzasadnionymi przez biegłych w ich opiniach tak podstawowych jak i uzupełniających. Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne i przytoczył treść art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, zgodnie z którym renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: 1) przed ukończeniem 18 roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia; 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Sąd Okręgowy wskazał, że z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że wnioskodawczyni aktualnie nie spełnia podstawowego warunku, od którego uzależnia się przyznanie prawa do renty socjalnej - nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy.

Na skutek apelacji S.Z. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 27 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 28 lutego 2022 r., oddalił apelację. Zdaniem Sądu odwoławczego

Sąd Okręgowy wydał prawidłowe rozstrzygnięcie, które znajduje uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów prawa, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów, nie popełnił też uchybień w zakresie kwalifikacji prawnej ustalonych faktów, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Apelacyjny, oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, w pełni je podzielił i uznał za własne. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił także stanowisko Sądu Okręgowego, iż dopuszczenie dowodów z opinii innego biegłego okulisty i medycyny pracy, jak też opinii instytutu albo łącznej opinii biegłych z zakresu neuropsychologii, psychiatrii, neurochirurgii i okulisty, na okoliczność niezdolności do pracy ubezpieczonej, nie było uzasadnione, gdyż wszystkie istotne okoliczności w sprawie zostały już jednoznacznie wyjaśnione i wnioski te zmierzały do przewlekłości postępowania. Ubezpieczona w toku procesu konsekwentnie prezentowała niezadowolenie z treści wydawanych opinii, próbując je zdyskredytować składanymi opiniami prywatnymi. Sąd drugiej instancji uznał, iż S.Z. w dacie wydania spornej decyzji nie była osobą niezdolną do pracy, a zatem nie spełniała wszystkich ustawowych przesłanek nabycia prawa do renty socjalnej.

W skardze kasacyjnej z dnia 23 maja 2022 r. pełnomocnik S.Z. zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi, III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lutego 2022 roku, zarzucając:

1. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj.

1/ art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej w zw. z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich błędną wykładnię, która doprowadziła do przyjęcia, że ubezpieczona nie jest całkowicie niezdolna do pracy, podczas gdy stwierdzono u niej szereg schorzeń obniżających sprawność jej organizmu, a suma schorzeń, na które cierpi wnioskodawczyni, wskazuje na całkowitą niezdolność do pracy;

2/ art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego pominięcie i uznanie, że

ubezpieczona nie może zostać uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy, ponieważ ma możliwość wykonywania pracy w warunkach, o których mowa w tym przepisie, tj. określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;

2. naruszenie przepisu postępowania,

1/ art. 285 § 2 k.p.c. i art. 286 k.p.c., poprzez wydanie orzeczenia z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, na podstawie dowolnie wybranych opinii biegłych sądowych oraz na skutek ich bezkrytycznej oceny, a także wskutek nieprzeprowadzenia dowodu z łącznej opinii biegłych różnych specjalności celem stwierdzenia, czy suma wszystkich schorzeń stwierdzonych u ubezpieczonej wskazuje na jej całkowitą niezdolność do pracy, jak również na skutek pozostawienia bez rozstrzygnięcia wniosku ubezpieczonej o przeprowadzenie dowodu z opinii Instytutu Medycyny Pracy w Ł.,

2/ art. 233 § 1 w związku z art. 382 k.p.c., przez dokonanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem granic swobodnej ceny, bez dokładnego rozważenia treści opinii biegłych i złożonych do nich zastrzeżeń oraz bez uwzględnienia stanowisk zawartych w przedłożonych przez ubezpieczoną wynikach badań i opiniach.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik skarżącej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 27 lipca 2021 roku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od ZUS na rzecz ubezpieczonej zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pełnomocnik skarżącej wskazał, iż uchybienia, jakich dopuścił się Sąd Apelacyjny w zakresie naruszenia przepisów prawa procesowego, a w konsekwencji prawa materialnego powodują, iż niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W ocenie ubezpieczonej najistotniejszym naruszeniem, jakiego dopuścił się Sąd II instancji, było przede wszystkim naruszenie przepisów z zakresu postępowania w

postaci art. 285 § 2 k.p.c. i art. 286 k.p.c. i oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii łącznej biegłych różnych specjalności, a także dowodu w postaci opinii wydanej przez neuropsycholog. W sprawie zabrakło też ustalenia w jaki sposób stwierdzone przez biegłych przypadłości oddziałują na siebie nawzajem i jakie są konsekwencje ich współistnienia w kontekście zdolności ubezpieczonej do pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada jedynie wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania. Nie analizuje podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być

zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest przecież trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje meritum sprawy, lecz dokonuje nadzoru judykacyjnego w rozumieniu art. 183 ust. 1 Konstytucji RP rozpoznając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek zaskarżenia. Z tych względów, skarga kasacyjna nie jest dostępna w każdej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych z dnia 7 września 2022 r., I NSK 40/22, Legalis nr 2740922).

W niniejszej sprawie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty został na przesłance jej oczywistej zasadności. Strona skarżąca, wskazując na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, nie uzasadniła jednak w sposób prawidłowy swojego stanowiska w tym zakresie – powieliła jedynie zarzuty zawarte w skardze kasacyjnej. Tymczasem w motywach wniosku opartego na tej właśnie przesłance przedsądu powinien być zawarty odrębny wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze

podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała istnienia tej właśnie przesłanki przedsądu.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, co do zasady, w przypadku stwierdzenia różnych schorzeń przez biegłych różnych specjalności, istnieje potrzeba sporządzenia przez nich opinii łącznej, bądź konieczność powołania biegłego z zakresu medycyny pracy, który dokona całościowej oceny wpływu wszystkich zidentyfikowanych schorzeń oraz stopnia ich nasilenia i wpływu na niezdolność do wykonywania pracy. Uzasadnione wątpliwości skutkujące koniecznością zasięgnięcia dodatkowych, bądź nowych opinii biegłych albo opinii łącznej, powstają nie tylko wówczas gdy zastrzeżenia budzi treść i wnioski poszczególnych opinii, ale także wtedy, gdy każda opinia stwierdza u ubezpieczonego określone schorzenia a nie zostanie wydana opinia łączna. Integralność ludzkiego organizmu wyklucza badanie jego dolegliwości w taki sposób, iżby wypowiadali się o nich odrębnie specjaliści z różnych dziedzin wiedzy medycznej i każdy z nich w swoim tylko zakresie oceniał stopień uszczerbku na zdrowiu i jego wpływ na pracowniczą zdolność do zarobkowania (por. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 października 2022 r., I USKP 120/21, Legalis nr 2911372, postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 stycznia 2022 r., I USK 266/21, Legalis nr 2734688, postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 grudnia 2020 r., II UK 394/19, Legalis nr 2503101, wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 marca 2019 r., III UK 93/18, Legalis nr 1903310).

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają jednak, aby powoływani w sprawie biegli sądowi zawsze składali w takich przypadkach jedną wspólną opinię, ani za każdym razem w takiej sytuacji wypowiedział się biegły z zakresu medycyny pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2017 r., I UK 465/16, LEX nr 2428813). Ugruntowany jest również pogląd, że sąd nie jest obowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych strony tak długo, aż udowodni ona korzystną dla siebie tezę i pomija je od momentu dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy (tak w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 200/11; z dnia 20 października 1999 r., II UKN 158/99, OSNAPiUS 2001 nr 2, poz. 51; z dnia 19 marca 1997 r., III CKN 211/97, OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 24). Jeżeli w odniesieniu do ustaleń faktycznych, wymagających specjalistycznej wiedzy, sąd zasięgnął opinii biegłych, to ewentualne powołanie jeszcze innych biegłych można by uznać za powinność sądu tylko wtedy, gdy pierwotna opinia budzi istotne i nie dające się usunąć wątpliwości, a zainteresowana strona wykazuje nieporadność w zgłaszaniu odpowiednich wniosków dowodowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 396/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 161; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2020 r., II UK 229/19).

W rozpatrywanej sprawie – jak to zostało wskazane wyżej – Sądy prowadziły bardzo szerokie postępowanie dowodowe, między innymi w oparciu o opinie biegłych oceniających stan zdrowia ubezpieczonej. Sąd nie miał obowiązku dopuszczania kolejnych dowodów. Dopuszczona została także opinia biegłego z zakresu medycyny pracy, który to biegły w swojej holistycznej opinii, po szczegółowej analizie całej dostępnej dokumentacji medycznej leczenia skarżącej, wszystkich sporządzonych w sprawie opinii biegłych sądowych ocenianych łącznie, oraz po przeprowadzeniu własnego badania przedmiotowego ubezpieczonej, biorąc pod uwagę holistycznie stopień naruszenia sprawności organizmu w zakresie wszystkich schorzeń somatycznych oraz dolegliwości, w tym wszystkich schorzeń opisanych łącznie przez wszystkich biegłych w zakresie ich specjalności medycznych również stwierdził, że S.Z. nie była w dacie zaskarżonej decyzji ZUS całkowicie niezdolna do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

FUS w zw. z art. 15 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, ani też nie jest obecnie całkowicie niezdolna do pracy.

Skarżąca zmierza w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia przepisów (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone przez skarżącą w tym zakresie argumenty stanowią zatem polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

D.S.

[ms]